

STORGATEN/KOSSEBAKKEN, TØNSBERG

Arkeologisk overvåking av gravearbeider i forbindelse med reparasjon av vannlekkasje

Haugesten, Lars

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)

Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo

Telefon: 23 35 50 00

www.niku.no

Tittel Storgaten/Kossebakken, Tønsberg Arkeologisk overvåking av gravearbeider i forbindelse med reparasjon av vannlekkasje	Rapporttype/nummer NIKU Oppdragsrapport 205/2016	Publiseringsdato 19.01.2016
	Prosjektnummer 1020930	Oppdragstidspunkt 1.11.2016
	Forsidebilde Fjerning av asfalt over sjakt. Lars Haugesten. Cf35166 NIKU 579429	
Forfatter(e) Haugesten, Lars	Sider 19	Tilgjengelighet Åpen
	Avdeling Arkeologi	

Prosjektleder Lars Haugesten
Prosjektmedarbeider(e)
Kvalitetssikrer Hanne Ekstrøm Jordahl

Oppdragsgiver(e) Tønsberg kommune - bydrift
--

<p>Sammendrag</p> <p>I følge av en vannlekkasje, var det nødvendig å grave en sjakt i krysset Storgaten/Kossebakken for å reparere lekkasjen. Grøftens mål ble ca. 2,55 x 2,2 meter, med en dybde på ca. 1,4 meter. Det ble ikke lokalisert hverken bygningsrester eller kulturlag. Eldste påviste lag var etterreformatorisk og kunne dateres til 17-1800-tallet.</p>
--

<p>Emneord</p> <p>Storgaten, Kossebakken, Tønsberg, arkeologi, middelalder, arkeologisk overvåking, Kongsgården, Håkon Håkonsson, ruin, ringmur</p>

Avdelingsleder

Lise-Marie Bye Johansen

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn og innledning.....	7
2	Kort historikk	7
3	Metode og gjennomføring	7
4	Resultater	7
5	Sammenfatning og konklusjon	10
6	Litteraturliste	11
7	Vedlegg	12
7.1	Kontekstliste	12
7.2	Funnliste	12
7.3	Fotoliste	12
7.4	Oversiktsplot	13
7.5	Anleggsplot	14
7.6	Detaljplot	15
7.7	Koordinatliste	16
7.8	Hjørnekoordinater	17
7.9	Hjørnekoordinatliste	18
7.10	Mabygis	19

1 Bakgrunn og innledning

Tønsberg kommune - Bydrift ved Andreas Vegheim sendte en søknad til Riksantikvaren for graving i forbindelse med reparasjon av en vannlekkasje ved krysset Storgaten/Kossebakken i Tønsberg. Riksantikvaren mottok søknaden 6.9.2016. NIKU Distriktskontor Tønsberg mottok oppdragsbestillingen fra Riksantikvaren 29.9.2016, og leverte forslag til prosjektbeskrivelse og budsjett 20.10.2016. Riksantikvaren fattet vedtak i saken 26.10.2016 (RA 16/01770-5).

Tiltaket gikk ut på å grave ned til eksisterende vannrør for å lokalisere vannlekkasjen. Grøften kunne være inntil 5 meter lang og 4 meter bred i toppen, men det kunne bare graves i eksisterende vannrørgrøft. Dybde var ned til eksisterende vannrør. Grøftens bredde kunne ved behov utvides under overvåking av arkeolog fra NIKU, men bare i eksisterende eller tidligere omrotete masser.

2 Kort historikk

Tiltaksområdet ligger innenfor det automatiske fredede kulturminnet "middelalderbyen Tønsberg", id 10570. I middelalderen lå Håkon Håkonssons kongsgårdsanlegg på området som omfattes av eiendommene Storgaten 54 og 56 og Nedre Langgate 55. Håkon Håkonssons kongsgård er omtalt av Sturla Thordson i Håkonssaga. Kongsgården ligger vest for Lavranskirken, og de eldste bygningene er trolig oppført rundt 1250-tallet. I ruinområdet er det funnet glasert rødgods av skandinavisk type og etterreformatorisk materiale. I dag ligger deler av området åpent, andre deler er bebygget. Kongsgårdsanlegget er det eneste synlige profane byggverk fra selve middelalderbyen (Eriksson & Kalberg 1994).

I 2014 ble det utført en arkeologisk overvåking av gravearbeider for utskifting av spillvannsledning på Storgata 54. Det ble gravet i to etapper, en første del med en sjaktlengde på 3 meter, bredde ca. 1-1,4 meter, og dybde ca. 0,8-1,9 meter, og en andre del med en sjaktlengde på 30 meter, bredde 0,8 meter, og dybde 1,2 meter. Det ble ikke funnet automatiske fredete kulturlag i sjaktene (Halvorsen 2014)

3 Metode og gjennomføring

Feltarbeidet ble gjennomført 1.11.2016. Prosjektleder, feltarkeolog og rapportansvarlig var Lars Haugesten. Tiltakshaver og entreprenør var Tønsberg kommune - Bydrift ved Andreas Vegheim. Måleutstyr benyttet av NIKU var CPOS og Trimble GIS.

Vannlekkasjen ble raskt lokalisert på ca. 1,4 meters dybde under topp asfalt. Den eksisterende VA-grøft var dypere, men det ble ikke gravet dypere etter lokaliseringen av vannlekkasjen. Sjaktenes mål ble mindre enn planlagt, der endelig lengde ble ca. 2,55 meter, og bredde ca. 2,2 meter.

4 Resultater

Profilveggene mot SØ, SV og NV inneholdt moderne masser fra eksisterende VA-grøft (figur 1). I tillegg var det anlagt en kum (**1027**) i vesthjørnet av sjakten. Sjakten ble gravet ned til 1,4 meter, og de moderne masser fortsatte under denne dybde.

Figur 1. Profilvegger SØ, SV og NV. Sett mot SV. Cf35166_NIKU_579436.

Profilveggen mot NØ inneholdt ikke masser fra den eksisterende VA-grøften (figur 2). Laget 1071 mot NØ lå ca. 0,5 meter under topp asfalt, og lagene over var moderne og bærerlag for asfalten. I sjaktens bunn ble det avdekket $1,29 \times 0,59$ meter av laget 1071 liggende mot NØ-veggen. Mot SV og NV var laget kuttet av den moderne VA-grøften, men laget fortsatte i SØ-retningen. I profilen ble tykkelsen målt til 0,9 meter, og laget fortsatte under sjaktens dybde. Laget 1071 ble beskrevet som brungrå uttørket sandig silt med grus og fragmenter av tegl og kull, og hadde en løs konsistens. I profilen ble det funnet et keramikkskår (1081) fra laget (figur 3). Skåret var av typen rødgods, og var glasert på begge sider, og kan sannsynligvis dateres til 17-1800-tallet. Basert på skåret, samt fyllets sammensetning, dateres laget til denne periode.

Figur 2. Profilvegg NØ med lag 1071. Sett mot NØ. Cf35166_NIKU_579432.

Figur 3. Keramikskår 1081 fra lag 1071. Cf35166_NIKU_579933.

5 Sammenfatning og konklusjon

Eneste uberørte lag i profilveggene var lag 1071 mot NØ, og laget kunne sannsynligvis dateres til 17-1800-tallet. Det ble gravet ned til 1,4 meters dybde, og eksisterende VA-grøft fortsatte under denne dybde. Det vites ikke om all tidligere kulturlag er fjernet under VA-grøften.

Det ble ikke observert spor etter den tidligere ringmuren som omkretset Kongsgården. Den utgravde sjakten var liten av størrelse, og sjaktens profilvegger mot SØ, SV og NV besto av massene i eksisterende VA-grøft. Om VA-grøftens masser tømmes, er det ikke utenkelig å avdekke spor etter ringmuren eller middelalderiske kulturlag.

6 Litteraturliste

Eriksson, J. E. G. & Karlberg, I. (1994): Storgata 54. Tønsberg fornminneområde – En statusrapport over den arkeologiske registrering av middelalderbyen Tønsberg, 1973 -1994. *Arkeologiske Rapporter fra Tønsberg nr. 10. Utgitt av Riksantikvaren, Distriktskontor Tønsberg.*

Halvorsen, S. W. (2014): Storgata 54. Arkeologiske overvåking av gravearbeider for utskifting av spillvannsledning. Del 1 og 2. *NIKU oppdragsrapport 31/2014 og 71/2014.*

7 Vedlegg

7.1 Kontekstliste

IntrasisId	Navn	Klasse	Beskrivelse
1000	Sjakt	Utgravningsområde	Grøft i eksisterende sjakt.
1071	Fyll	Lag	Brungrå tørr løs sandet silt, spettet med små biter av tegl, kull og grus. Laget fortsatte med under utgravingsgrensen.
1027	Kum	Moderne	Moderne kum. Bare østsiden av kummen var avdekket, resterende lå under asfalt.
1048	Moderne rør	Moderne	Flere moderne rør.

7.2 Funnliste

IntrasisId	Navn	Klasse	Beskrivelse
1081	Keramikk	Funn	Funnet i profilveggen 1071. Rødgods med glasering på begge sider. Etterreformatork, trolig 17-1800-tallet. Kassert.

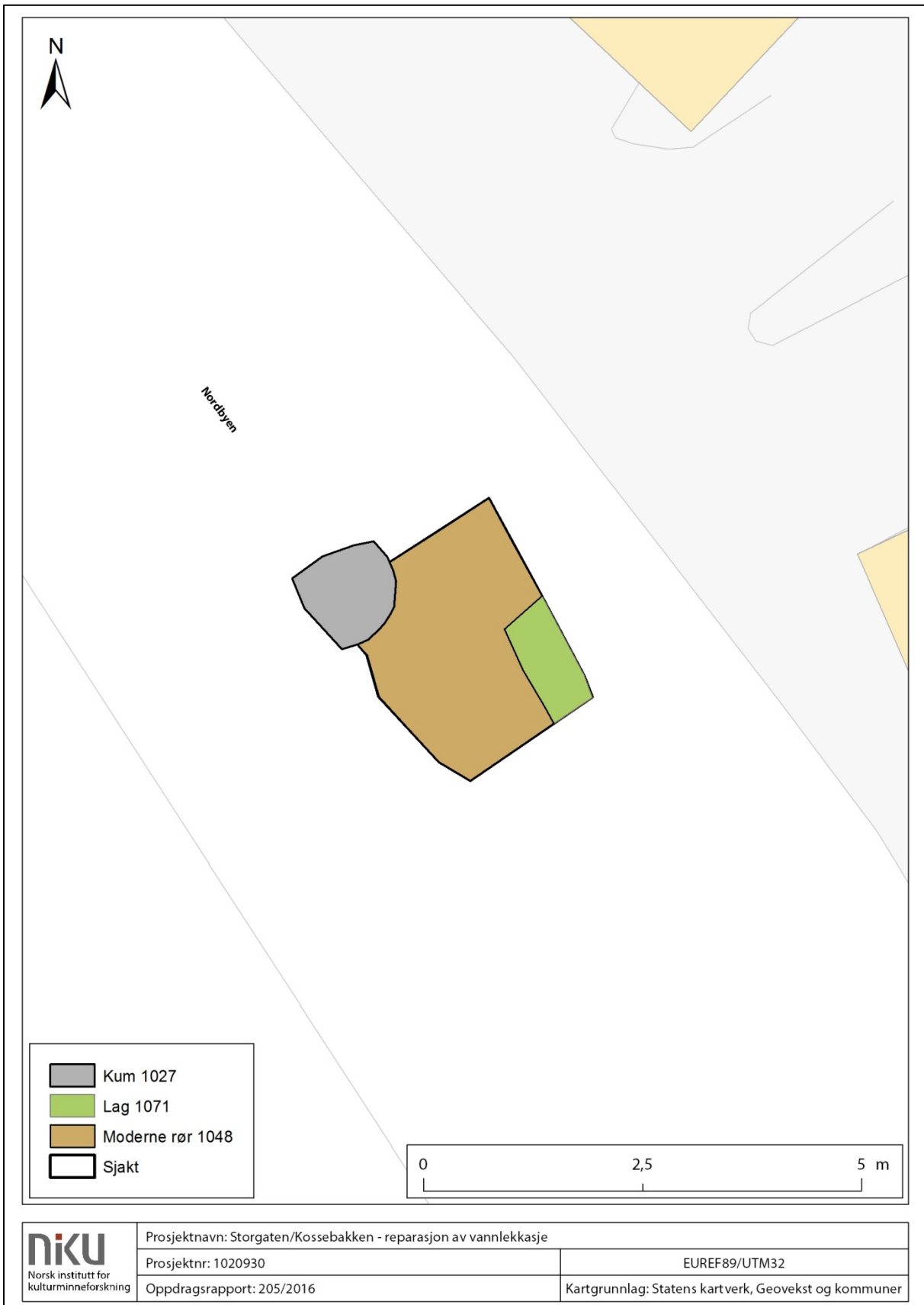
7.3 Fotoliste

Filnavn	Motiv	Sett mot	Fotograf	Strukturnr/objektnr	Opptaksdato
Cf35166_NIKU_579429	Fjerning av asfalt.	S	LH		1.11.2016
Cf35166_NIKU_579430	Fjerning av asfalt.	Ø-NØ	LH		1.11.2016
Cf35166_NIKU_579431	Profilvegg NØ, SL1071.	NØ	LH	1071	1.11.2016
Cf35166_NIKU_579432	Profilvegg NØ, SL1071.	NØ	LH	1071	1.11.2016
Cf35166_NIKU_579433	Profilvegg NØ, SL1071.	NØ	LH	1071	1.11.2016
Cf35166_NIKU_579434	Profilvegg NØ, SL1071.	NØ	LH	1071	1.11.2016
Cf35166_NIKU_579435	Profilvegg N-NV	N-NV	LH		1.11.2016
Cf35166_NIKU_579436	Profilvegg SV	SV	LH		1.11.2016
Cf35166_NIKU_579437	Profilvegg SØ	SØ	LH		1.11.2016
Cf35166_NIKU_579438	Profilvegg SØ	MA	LH		1.11.2016
Cf35166_NIKU_579932	Keramikk 1081 fra 17-1800-tallet i SL1071. Kassert.		LH	1081	8.12.2016
Cf35166_NIKU_579933	Keramikk 1081 fra 17-1800-tallet i SL1071. Kassert.		LH	1081	8.12.2016

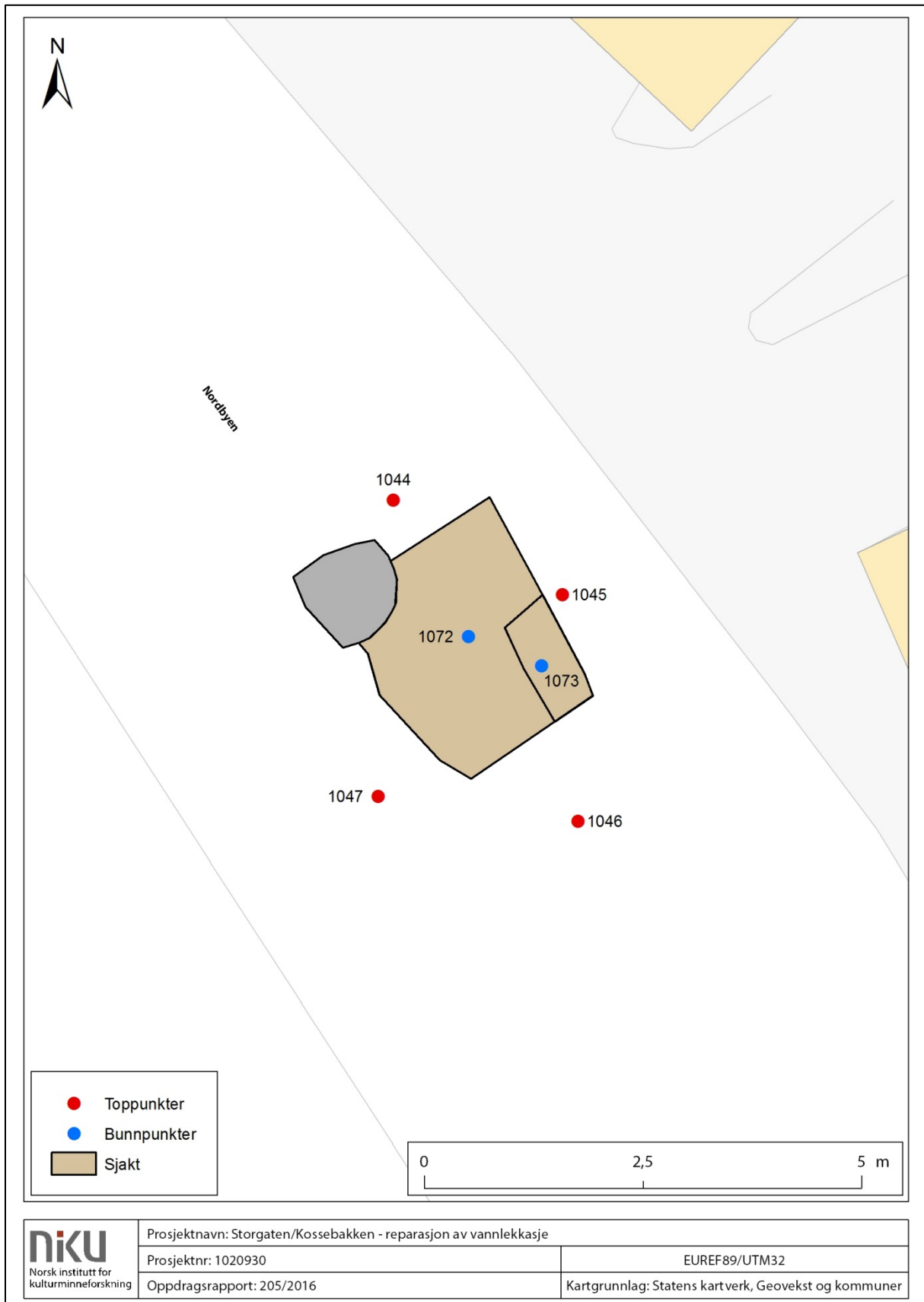
7.4 Oversiktsplot

7.5 Anleggsplot

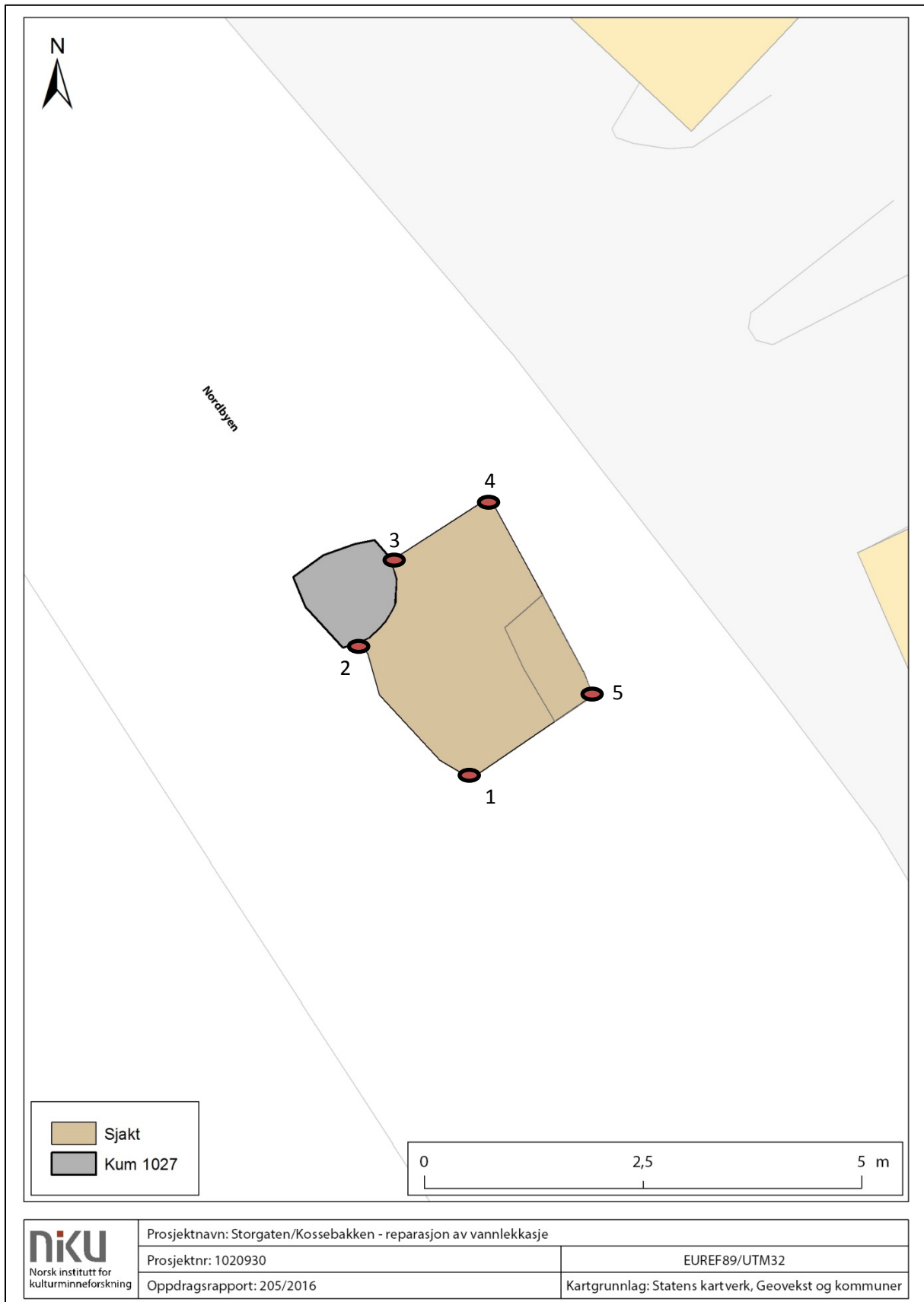
7.6 Detaljplot

7.7 Koordinatliste

Punktnr.	Nord	Øst	Høyde	Beskrivelse
1044	6570925,791	579994,954	8,799	Topp asfalt
1045	6570924,711	579996,888	8,862	Topp asfalt
1046	6570922,124	579997,065	8,970	Topp asfalt
1047	6570922,405	579994,782	8,787	Topp asfalt
1072	6570924,232	579995,810	7,455	Bunn sjakt
1073	6570923,900	579996,646	7,463	Bunn sjakt

7.8 Hjørnekoordinater

7.9 Hjørnekoordinatliste

Punktnr.	Nord	Øst	Høyde
1	6570922,606	579995,842	8,274
2	6570924,157	579994,557	8,616
3	6570925,095	579994,924	8,645
4	6570925,826	579996,052	8,774
5	6570923,557	579997,231	8,705

7.10 Mabygis

MABYGIS

MABYGIS	
Infoskjema	
Prosjektnummer og -navn	NIKU 1020930, TØNSBERG. Storgaten/Kossebakken – reparasjon av vannlekkasje.
RA saksnummer dispensasjon	16/01770-5
Rapport/brev	NIKU Oppdragsrapport 205/2016
Adresse og by	Storgaten/Kossebakken, Tønsberg
Målemetode	Trimble GIS
Dato	1.11.2016
Koordinater tiltaksområde	N:\prosjekt\9000 arkeologi\Arkeologiske undersøkelser\1020930_Ark_Tbr_Storgaten-Kossebakken\Dokumentasjon\Intrasis\ISD-filer
Overflate	
Topp overflate	8,970 m.o.h.
Type overflate	Asfalt
Etterref. Kulturlag	
Topp	8,470 m.o.h.
Type/tolkning	Masser fra 17-1800-tallet
MA kulturlag	
Topp	
Type/tolkning	
Forhistoriske kulturlag	
Topp	
Type/tolkning	
Naturbakke	
Topp	
Type	

Monica/editor skriver dato når prosjektet er lagt inn, samt timebruk og Dispensasjons-ID.

Lagt inn: 12.12.2016 MK

Timer: 0,5t

DispID: 201616177005

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Oppdragsrapport 205/2016

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00